

PAPER DETAILS

TITLE: Konya Ilinde Okuyan Hemsirelik Lisans Öğrencilerinin Klinik Uygulamalarda Karşılattıkları Zorlukların Belirlenmesi

AUTHORS: Berna BAYIR, Deniz ÖZDEMİR, Gül PALAZ, Havva KALELİ, Safiye ÖZCAN, Sedef AYVAZ

PAGES: 21-31

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1257830>

Konya İlinde Okuyan Hemşirelik Lisans Öğrencilerinin Klinik Uygulamalarda Karşılaştıkları Zorlukların Belirlenmesi

Berna BAYIR¹ Deniz ÖZDEMİR¹ Gül PALAZ¹ Havva Büşra KALELİ¹ Safiye Kübra ÖZCAN¹ Sedef AYVAZ¹

Özet

Amaç: Bu araştırma Konya ilinde okuyan hemşirelik lisans öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları zorlukların tespit edilmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Tanımlayıcı nitelikte olan bu araştırmanın evrenini Konya ilinde bulunan üç üniversitenin hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturdu. Toplam 1560 öğrenciden oluşan bu evrenin örneklem büyüklüğü 315 olarak hesaplandı. Ancak tüm dünyayı etkileyen pandemi süreci nedeniyle yalnızca 279 öğrenciye ulaşılabildi. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyo-demografik özellikler soru formu ve hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamada yaşadığı zorlukları belirlemeye yönelik soruları içeren anket formu aracılığıyla toplandı.

Bulgular: Araştırmada öğrencilerin %74,8'inin bölümünden memnun olduğu görüldü. %71,2'sinin klinikte iş yükünü hafifletici eleman olarak görüldüğünü hissettiği, %61,2'sinin hastaların öğrenci hemşirelere girişim yaptırmak istemediği, %57,2'sinin öğrenciye görevi dışında sorumluluk verilmediği, %54'ünün teorik bilgiyi klinikte uygulayamadığı, %53,2'sinin uygulama alanında soyunma odası, %50'sinin okulda laboratuvar ve malzeme eksik olduğu için klinik ortamlarda sorun yaşadığı belirlendi.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin klinikte yaşadığı sorunların en büyük nedeninin iletişim sorunlarından kaynaklı olduğu görüldü. Belirlenen sorunlar doğrultusunda sağlık personellerinin ve öğretim elemanlarının öğrenci ile iş birliği halinde bulunmaları, sorunlara yönelik okul yönetimi ve akademisyenlerin çözüm önerileri getirmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Hemşire
Klinik
Öğrenci
Uygulama

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 26.08.2020

Kabul Tarihi: 15.09.2020

E-Yayın Tarihi: 21.09.2020

Determining the Difficulties Encountered by Nursing Undergraduate Students Studying in Konya

Abstract

Aim: This research was carried out to identify the difficulties faced by nursing undergraduate students studying in Konya.

Method: The universe of this descriptive study was the students of the nursing department of three universities in Konya. The sample size of this phase, which consists of 1560 students, was calculated as 315. However, due to the pandemic process affecting the whole world, only 279 students were reached. The data were

Keywords

Nurse
Clinic
Student
Practice

¹ KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye, berna.bayir23@hotmail.com

¹ KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye, denizgs1996@gmail.com

¹ KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye, palazgul98@gmail.com

¹ KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye, busra_1202@hotmail.com

¹ KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye, kubraozcan802@gmail.com

¹ KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye, sedefayvaz12@outlook.com

collected through the socio-demographic characteristics questionnaire prepared by the researchers and the questionnaire containing questions to identify the difficulties experienced by nursing students in clinical practice.

Results: In the research, 74.8% of the students were satisfied with the department. 71.2% felt that it was seen as a workload easing element in the clinic, 61.2% of patients did not want to intervene in student nurses, 57.2% of the students were not given responsibility outside of their duties, 54% of them could not apply theoretical knowledge in the clinic, 53.2% were undressed in the field of application. It was determined that 50% of them had problems in clinical settings because of the lack of laboratories and materials at school.

Conclusion: It was seen that the biggest reason of the problems experienced by the nursing students in the clinic was due to communication problems. In line with the identified problems, it is recommended that the healthcare staff and lecturers cooperate with the students, and that school management and academicians offer solutions to problems.

Article Info

Received: 26.08.2020

Accepted: 15.09.2020

Online Published: 21.09.2020

1. Giriş

Hemşirelik, Uluslararası Hemşireler Konseyi (International Council of Nurses – ICN)’nin tanımına göre; sağlığın yükseltilmesi, hastalıkların önlenmesi, acıların hafifletilmesi, hasta, engelli ve ölmekte olan bireylerin bakımını içeren bir disiplindir. ICN’in bu tanımında hemşirelik hizmeti daha çok bakım kavramına odaklanmıştır (ICN resmî sitesi). Hemşirelik, bakım kavramı ile özdeş biçimde olan kuramsal içeriğin, pratik beceri ile uygun yollarla birleşmesini gerektiren uygulamalı bir meslektir. Hemşirelik mesleğinin eğitim süreci, öğrencilerin etik değerler çerçevesinde bilgi, tutum, becerileriyle mesleği özümsemesine ve bunları davranışlarının bir parçası haline getirmesine katkı sağlar nitelikte olmalıdır. Öğrencilerin eğitim süreci boyunca edindikleri bu bilgi, tutum ve davranışlar ilerideki meslek hayatlarında onlara rehber olmalıdır (Handan ve Terzioğlu, 2013). Hemşirelik eğitim sürecinin içerisinde kuramsal eğitim yaklaşımıyla birlikte uygulamalı eğitim yöntemi yer almaktadır. Uygulamalı eğitimin asıl hedefi öğrencilere profesyonel hemşirelik yaklaşımını benimseterek mesleğin gerektirdiği düşünce ve becerileri kazandırmaktır (Polat ve ark. 2018).

Türkiye’de hemşirelik eğitimi lisans programlarıyla dört yılda verilmektedir. Bu programların amacı öğrenen, paylaşmayı bilen, uygulamalarının sonuçlarını değerlendiren, değişen koşullara ayak uydurabilen, nitelikli sağlık hizmeti sunan hemşireler yetiştirmektir. İlki 1955 yılında Ege Üniversitesinde kurulan hemşirelik lisans programları (Erkal İlhan, 2018), bugün üniversitelerimizin hemşirelik fakülteleri, sağlık bilimleri fakülteleri ve sağlık yüksekokullarının içinde yer almaktadır (Özkütük ve ark. 2018). Bu okullarda verilen teorik bilgiler, çeşitli klinik ortamlarda uygulamalara entegre edilerek yürütülmektedir. Teorik bilgileri okuldan alan öğrenciler uygulamalar için kliniklere giderler. Uygulama yapacakları kliniğin ortamı öğrencilerin hem bireysel hem de mesleki anlamda gelişmelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır (Karaöz 2013). Öğrencilerin gittikleri bu kliniklerde çalışan hemşirelerin iyi bir rol model olması, öğrencilere verilen destekler ve onlara geleceğin hemşiresi gözüyle bakmaları gibi olumlu yaklaşımlar, öğrencilerin meslekten doyum almalarına, özgüvenleri ve meslek bilinçlerini geliştirerek olumlu ilişkiler kurmalarına yardımcı olmaktadır. (Polat ve ark. 2018). Uygulama alanlarında hem kliniği hem de rol model olarak gördükleri hemşireleri gözlemleme fırsatı bulurlar. Hasta bakımı ve tedavisinde aktif olarak rol alma ve ortamda ekibin bir üyesi olarak çalışabilme olanağı bulabilmektedirler. Teorik bilgilerin beraberinde yapılan bu uygulamalar öğrencilere sorumluluk kazandırmaktadır (Aydoğan 2016). Klinik alanda karşılaştıkları tüm olumlu ve olumsuz durumlar öğrencilerin mesleklerini benimsenmesinde ve bu mesleği yapıp yapamayacakları konusundaki düşüncelerini etkilenmektedir (Polat ve ark. 2018). Ülkemizde klinik eğitim ile ilgili öğrenme ortamından, sağlık personelinin, eğiticiden kaynaklanan çeşitli sorunların yaşandığı bilinmektedir (Karaöz 2013). Türkiye’de hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin, uygulama alanında yaşadıkları sorunların hemşirelik mesleğine karşı düşünce ve tutumlarını olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Korkmaz ve Görgülü 2010).

Bu araştırma, Konya ilinde okuyan hemşirelik bölümü öğrencilerinin uygulamalarda yaşadıkları zorlukların belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

Soru 1: Hemşirelik öğrencileri uygulama yaptığı süre boyunca hangi sorunlarla karşılaşmaktadırlar?

Soru 2: Hemşirelik öğrencileri uygulama yaptığı klinik, okul ve/veya kendisinden kaynaklanan sorunların farkında mıdır?

Soru 3: Hemşirelik öğrencilerinin uygulamalarda karşılaştıkları sorunlara yönelik beklentileri nelerdir?

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Türü ve Zamanı

Tanımlayıcı türde olan bu araştırma Ocak 2020-Mayıs 2020 tarihleri arasında KTO Karatay Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Hemşirelik bölümlerinde okuyan ve daha önce klinik uygulamalara çıkmış olan öğrencilerle yürütüldü.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini KTO Karatay Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi Hemşirelik bölümlerinde okuyan 1560 hemşire öğrenci oluşturdu. %95 güven aralığı düzeyine göre hesaplanan asgari örneklem büyüklüğünün 315 öğrenci olduğu belirlendi. Ancak tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs pandemi sürecinin getirdiği kısıtlamalar nedeniyle yüz yüze görüşmeler kısıtlandığından, araştırmacılar 279 öğrenciye ulaşabildi.

2.3. Araştırmaya Alınma ve Dışlama Kriterleri

Hemşirelik bölümü öğrencilerinden 18 yaşından büyük olan, Türkçe bilen, daha önce bir hastanede klinik uygulamaya çıkmış olan tüm öğrenciler araştırmaya dahil edilirken, reşit olmayan, Türkçe bilmeyen ve henüz staja hiç çıkmamış olan öğrenciler araştırmanın dışında tutuldu. Veri toplama sürecinin Covid-19 pandemi sürecine denk gelmesi yüz yüze iletişimi kısıtladığı için bu durum araştırmanın kısıtlılığı oldu.

2.4. Veri Toplama Yöntemleri

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından oluşturulan toplam 41 sorudan oluşan Tanıtıcı Bilgi Formu ve Klinik Uygulamalarda Yaşanan Zorluklar anketi uygulandı. Araştırma verilerinin bir kısmı araştırmacılar tarafından öğrencilere amaç kısaca açıklandıktan sonra yüz yüze görüşme yöntemi ile anket soruları doldurularak, diğer kısmı pandemi dönemi kısıtlamaları nedeniyle online anket yöntemi kullanılarak ulaşılabilen öğrencilerden toplandı. Katılımcıların bir formu doldurmaları 15 dakika sürdü.

2.4.1. Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan bu form sosyo-demografik özellikleri sorgulayan yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, yaşadığı ve kaldığı yer, kiminle yaşadığı, bölümü isteyerek seçme ve memnuniyet durumu gibi soruları içeren 10 kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır.

2.4.2. Klinik Uygulamalarda Yaşanan Zorluklar Anketi

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarda yaşadıkları zorlukları belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan toplam 31 sorunun yer aldığı Klinik Uygulamalarda Yaşanan Zorluklar anketi kullanıldı. Anket klinik ortamda en fazla karşılaşılan sorunları, karşılaşılan sorunlara

verilen ilk tepki, sorunların en çok kimlerle yaşandığı ve klinik uygulama alanlarından beklentilerini sorgulayan kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anket içerisinde iletişim, fiziki koşullar ve okul kaynaklı sorunları belirleyen sorular için puanlama yapıldı. Olumlu cevaplara +1, olumsuz cevaplara +2 puan verilerek toplam puan ortalaması hesaplandı. Bu puanlamaya göre toplam alınabilecek puanın 31-62 aralığında olacağı hesaplandı. Anket puanlamasının cronbach alfa değeri 0.84 ile geçerli puan aralığındadır.

2.5. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkenini Konya’da okuyan hemşirelik bölümü lisans öğrencilerinin klinik uygulamada yaşadığı sorunlar oluştururken, bağımsız değişkenlerini öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, kliniklerin fiziki koşulları, iletişim, bölüme isteyerek gelip gelmeme gibi değişkenler oluşturdu.

2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi

İstatistiksel analizler için SPSS for Windows version 20.0 paket programı kullanıldı ve $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi. Değişken analizleri için ortalama, yüzde, standart sapma, frekans analizi, bağımsız gruplarda t- testi, Mann Witney U ve tek yönlü varyans analizi kullanıldı.

2.7. Araştırmanın Etik Yaklaşımı

Araştırmanın etik kurul onayı KTO Karatay Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’ndan alındıktan sonra (Karar sayısı: 2020/01/13) araştırmanın yapılacağı üniversitelerden gerekli kurum izinleri alındı. Araştırma anketlerine başlamadan önce gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra öğrencilerden yazılı onam alındı. Araştırmada yer almayı kabul eden öğrenciler araştırmaya dahil edildi.

3. Bulgular

Yapılan bu araştırmaya katılan hemşirelik bölümü öğrencilerinin cinsiyet değerlendirmesinde %89,9’unun kadın, sınıf değerlendirmesinde %40,6’sının dördüncü sınıf öğrencilerinden oluştuğu görüldü. Öğrencilerin lise mezuniyet durumu sorgulandığında %62,2’sinin Anadolu lisesi, %12,2’sinin sağlık meslek lisesi mezunu olduğu, %69,4’ünün kentte, %62,6’sının ailesiyle ve %58,6’sının ev arkadaşlarıyla yaşadığı, %74,8’inin ise gelirinin giderini karşılar düzeyde olduğu belirlendi. Öğrencilerin hemşirelik bölümünden memnun olup olmadıkları sorgulandığında %74,8’i memnun olduğunu, %25,2’si memnun olmadığını ifade etti. Bölümü isteyerek seçme durumu sorgulandığında %67,6’sının bölümünü isteyerek seçtiği görüldü.

Tablo 1. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri

Sosyo-demografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Kadın	250	89,9
	Erkek	28	10,1
Sınıf	2.sınıf	80	28,8
	3.sınıf	85	30,6
	4.sınıf	113	40,6
Mezun Olunan Lise	Anadolu Lisesi	173	62,2
	Sağlık Meslek Lisesi	34	12,2
	İmamhatip Lisesi	20	7,2

	Meslek Lisesi	51	18,3
Gelir Durumu	Gelirim giderimi karşılıyor	208	74,8
	Gelirim giderimi karşılamıyor	70	25,2
Yaşadığınız Yer	Köy	22	7,9
	Kasaba/İlçe	63	22,7
	Kent	193	69,4
Kaldığınız Yer	Ev	163	58,6
	Yurt	115	41,4
Kiminle Yaşıyorsunuz	Ailemle	174	62,6
	Akrabalarımle	3	1,1
	Arkadaşlarımla	101	36,3
Bölümünüzü isteyerek mi seçtiniz?	Evet	188	67,6
	Hayır	90	32,4
Bölümünüzden memnun musunuz?	Evet	208	74,8
	Hayır	70	25,2

Not: Descriptive Statistics-Frequencies analizi kullanıldı.

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları sorunlara göre görüşler incelendiğinde; katılımcıların %57,2'si öğrenciye görevi dışında sorumluluk verildiğini, %71,2'si kendini klinikte iş yükünü hafifletici eleman gibi hissettiğini, %61,2'si hastaların öğrenci hemşirelere girişim yaptırmak istemediğini, %50'si okulda laboratuvar ortamı ve malzemenin, %53,2'si uygulama alanında soyunma odası gibi imkanların kısıtlı olduğunu, %54'ü ise teorik bilgiyi klinikte uygulayamadığını ifade etti.

Tablo 2. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin klinik uygulamalarda en sık karşılaştıkları sorunlar

Klinikte Karşılaşılan Sorunlar	N	%
Öğrenciye görevi dışında sorumluluk verilmesi	159	57,2
Klinikte iş yükünü hafifletici eleman olarak görülme	198	71,2
Hastaların öğrenci hemşirelere girişim yaptırmak istememesi	170	61,2
Okulda laboratuvar ortamı ve malzeme eksikliğinin olması	139	50
Uygulama alanında soyunma odası gibi imkanların kısıtlı olması	148	53,2
Teorik bilginin klinikte uygulanamaması	150	54

Öğrencilerin deneyimlediği iletişim, fiziki koşullar ve okul kaynaklı sorunlar, bu sorunlara etkisi olabileceği öngörülen bazı değişkenlerle karşılaştırıldı. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde; kadın öğrencilerin, $14,34 \pm 1,85$ ortalama ile iletişim konusunda, $19,76 \pm 2,69$ ortalama ile fiziki sorunlar, $48,40 \pm 5,92$ ortalama ile toplam sorun puanlamalarının erkek öğrencilerden daha düşük olduğu, yani bu sorunları erkeklere oranla daha fazla yaşadıkları belirlendi ($p < 0,05$). Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre karşılaştırma yapıldığında dördüncü sınıf öğrencilerinin iletişim kaynaklı puan ortalamasının $14,03 \pm 2,03$, fiziki sorunlara yönelik puan ortalamasının $19,28 \pm 3,08$, okul kaynaklı sorunların puan ortalamasının $13,69 \pm 2,68$ olduğu görüldü. Öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe uygulamalarda daha fazla sorun yaşamaya başladıkları belirlendi ($p < 0,05$). Hemşirelik lisans öğrencilerine bölümlerine isteyerek gelip gelmediklerine yönelik sorgulama yapıldığında, isteyerek gelmemiş olan grubun iletişim sorunlarından $13,94 \pm 1,91$, fiziki koşullardan $19,32 \pm 2,86$, okul kaynaklı sorunlardan $13,91 \pm 2,49$, toplam puandan $47,17 \pm 6,33$ ortalama puanı ile en düşük puanı aldıkları, yani bölüme isteyerek gelmeyen öğrencilerin uygulamalarda daha çok sorun yaşadığı görüldü ($p < 0,05$). Benzer sorunlar için öğrencilerin bölümlerinden memnuniyet düzeylerine göre karşılaştırma yapıldığında bölümden memnun olmayan öğrencilerin iletişim kaynaklı sorunlardan $14,11 \pm 1,98$, fiziki koşullardan kaynaklı sorunlardan $19,50 \pm 3,01$, okul kaynaklı sorunlardan $13,51 \pm 2,29$, toplam sorun puanlamasından $47,12 \pm 6,46$ ile memnun olan öğrencilere göre daha düşük puanlar aldığı, ancak yalnızca okul kaynaklı sorunlar ve toplam puan ortalamasından aldıkları puanlarla, memnun olan öğrencilerin aldıkları puanlar arasında önemli bir fark olduğu ($p < 0,05$), diğer sorunlar açısından önemli bir fark olmadığı tespit edildi ($p > 0,05$).

Tablo 3. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlarla bazı değişkenlerin karşılaştırılması

	N	%	Öğrenci ve İletişim Kaynaklı Sorunlar	Fiziki Koşullardan Kaynaklı Sorunlar	Okuldan Kaynaklı sorunlar	Toplam Puan
Cinsiyet						
Kadın	250	89,9	$14,34 \pm 1,85$	$19,76 \pm 2,69$	$14,30 \pm 2,36$	$48,40 \pm 5,92$
Erkek	28	10,1	$15,35 \pm 1,56$	$20,75 \pm 2,04$	$14,92 \pm 2,50$	$51,03 \pm 4,99$
Önemlilik*			p= 0,003	p= 0,025	p= 0,215	p= 0,025
Sınıf						
İkinci sınıf	80	28,8	$15,08 \pm 1,58$	$20,22 \pm 1,98$	$15,10 \pm 1,93$	$50,41 \pm 4,51$
Üçüncü sınıf	85	30,6	$14,38 \pm 1,64$	$20,29 \pm 2,44$	$14,56 \pm 2,08$	$49,24 \pm 4,98$
Dördüncü sınıf	113	40,6	$14,03 \pm 2,03$	$19,28 \pm 3,08$	$13,69 \pm 2,68$	$47,00 \pm 6,88$
Önemlilik**			p= 0,000	p= 0,010	p= 0,000	p= 0,000
Bölümü seçerken isteyerek gelme durumu						
İsteyerek geldim	188	67,6	$14,68 \pm 1,75$	$20,12 \pm 2,50$	$14,57 \pm 2,30$	$49,38 \pm 5,53$
İsteyerek gelmedim	90	32,4	$13,94 \pm 1,91$	$19,32 \pm 2,86$	$13,91 \pm 2,49$	$47,17 \pm 6,33$
Önemlilik***			p= 0,002	p= 0,025	p= 0,034	p= 0,005
Bölümden memnuniyet durumu						

Bölümünden memnunum	208	74,8	14,55±1,78	19,98±2,51	14,64±2,34	49,19±5,59
Bölümünden memnun değilim	70	25,2	14,11±1,98	19,50±3,01	13,51±2,29	47,12±6,46
Önemlilik***			p= 0,101	p= 0,227	p= 0,001	p= 0,019

Mann Witney U* Tek yönlü varyans analizi**, Bağımsız gruplarda t testi***

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamada yaşadığı sorunlara karşı verdikleri tepkiler incelendiğinde; %35,3'ünün en çok bilirkişiye danıştığı ve hakkını savunduğu, %30,2'sinin duruma göre farklı tepki verdiği, %19,1'inin kendince çözüm yolları aradığı, %15,5'inin ise tepki vermediği belirlendi.

Tablo 4. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin klinik uygulamalarda yaşadığı sorunlara karşı verdikleri tepkiler

Soruna Karşı Verilen Tepkiler	N	%
Bilirkişiye danışmak ve hakkını savunmak	98	35,3
Duruma göre farklı tepki vermek	84	30,2
Kendince çözüm yolları aramak	53	19,1
Tepki vermemek/ sessiz kalmak	43	15,5

Not: Veri analizinde Descriptive Statistics-Frequencies analizi kullanıldı.

Öğrencilerin klinik uygulamalar sırasında iletişimde en çok sorun yaşadıkları kişilerin kimler olduğu sorgulandığında; %55'i sağlık personeliyle, %24,8'i öğrenim elemanı, %22,3'ü hasta yakınlarıyla, %10,4'ü staj arkadaşlarıyla, %15,1'i hastalarla, %10,1'i diğer okullardan gelen stajyer öğrencilerle ve %7,9'u ise temizlik personeliyle sorun yaşadığını belirtti.

Tablo 5. Öğrencilerin klinik uygulamalarda karşılaştıkları bireylerle olan iletişim sorunu düzeyleri

Uygulamada Sorun Yaşanan Kişiler	N	%
Sağlık personeli	153	55
Öğrenim elemanı	69	24,8
Hasta yakınları	62	22,3
Staj arkadaşı	29	10,4
Hastalar	42	15,1
Temizlik personeli	22	7,9
Diğer okullardan gelen stajyer öğrenciler	28	10,1

Not: Veri analizinde Descriptive Statistics-Frequencies analizi kullanıldı.

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalardan beklentileri sorgulandığında; öğrencilerin %80,9'u hastaya yapılan uygulamaya aktif katılımlarının olmasını, %78,8'i sağlık ekibi üyelerinin kendilerine iyi yaklaşmalarını istediklerini, %77'si öğretim elemanlarının destekleyici ve anlayışlı

olmasını beklediğini, %58,6'sı yeterli araç, gereç ve malzemenin, %55'i hastanenin fiziki koşullarının iyi olmasını, %54'ü klinikte araştırma yapma olanaklarının sağlanmasını istediklerini ifade etti.

Tablo 6. Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamadan beklentileri

Klinik Uygulamalardan Beklentiler	N	%
Hastaya yapılan uygulamaya aktif katılım	225	80,9
Sağlık ekibi üyelerinin iyi yaklaşımı	219	78,8
Hastanenin fiziki koşullarının iyi olması	153	55
Yeterli araç, gereç ve malzeme olması	163	58,6
Araştırma olanaklarının sağlanması	150	54
Öğretim elemanlarının destekleyici ve anlayışlı olması	214	77

Not: Veri analizinde Descriptive Statistics-Frequencies analizi kullanıldı.

4. Tartışma

Hemşirelik eğitimi teorik bilginin yanında klinik eğitimle yürütülen bir programdır. Eğitim gördükleri uygulama alanlarında hemşirelik mesleği için öğrenilmesi zorunlu olan becerileri geliştirmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda öğrencilere edindikleri bilgileri uygulama olanağı, mesleki rollerini gözlemleyerek somutlaştırma ve var olan sağlık sistemin işleyişini gözlem yapma olanağı sağlamaktadır. Birinci sınıftan itibaren uygulama alanlarında eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin uygulama alanlarında yaşadıkları sorunları belirlenmesi bu sorunlara öğrenci taraflı bakılmasının ve gerekli çözüm önerilerinin getirilmesinin eğitim-öğretim kalitesini artırma konusunda fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Karadağ ve ark, 2006, Karaöz, 2013, Aytekin ve ark. 2009).

Konya ilinde hemşirelik bölümde okuyan öğrencilerin klinik uygulamada karşılaştıkları sorunların incelendiği bu araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özelliklerine bakıldığında; büyük çoğunluğunun dördüncü sınıf öğrencisi ve kadın olduğu, kentte yaşadığı, Anadolu veya Meslek lisesinden mezun olduğu, evde ailesiyle yaşadığı ve aylık gelirlerin giderlerini karşılar düzeyde olduğu belirlendi. Araştırmaya katılan öğrencilerin bölüme yönelik düşünceleri sorgulandığında %67,6'sı isteyerek geldiğini, %74,8'i bölümünden memnun olduğunu ifade etti. Öğrenci memnuniyeti akademik başarıyı belirleyen önemli bir faktördür ve eğitiminin niteliğini gösterir (Ansari, Stock, 2010).

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları sorunların öğrenciye görevi dışında sorumluluk verilmesi, klinikte iş yükünü hafifletici eleman olarak görüldüklerini hissetmeleri, hastaların öğrenci hemşirelere girişim yaptırmak istememesi, okulda laboratuvar ortamı ve malzemenin, uygulama alanında soyunma odası gibi imkanların kısıtlı olması, teorik bilgiyi klinikte uygulayamamaları olduğu görülmüştür. Polat ve arkadaşlarının (2018) yaptığı çalışmada "Hastalar, öğrenci hemşirelere bakım ve tedavi yaptırmak istememektedir" söylemine %42,5'i katılmışlardır. Aynı zamanda 'Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Uygulamadan Beklentileri' sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğunun (80,9) hastaya yapılan uygulamaya aktif katılımı istemeleri (Polat ve ark 2018), hemşirelik öğrencilerinin klinik deneyim sürecinde hastalar tarafından kabul görmediğini ve bakım vermede etkin davranmadığını kanıtlar niteliktedir. Aydın ve arkadaşlarının (2010) Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin meslek derslerinin teorik ve uygulamasında en fazla yaşadıkları sorunların belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada teorik derslerde aldıkları bilgileri çok iyi uygulama fırsatı bulamadıklarını, klinik uygulama sırasında görevleri dışında (evrak götürüp getirme, hastayı laboratuvar, röntgen gibi birimlere götürme) sıklıkla sorumluluklar aldıklarını ifade etmişlerdir (Aydın ve ark 2010). Karadağ ve arkadaşları (2013) ile Taştekin ve arkadaşlarının (2016) çalışmalarında öğrencilerin klinik uygulamalarda en fazla

karşılaştıkları sıkıntıların görev dışında sorumluluk alma, teorik bilgilerin klinikte kullanılmaması ve uygulamalı derslerle ilgili kliniklere çıkılamaması olduğu belirtilmiştir (Karadağ, Ovayolu, 2013, Taşdelen, Sevgi ve ark. 2013). Yapılan çalışmalarla bu araştırmanın sonuçları karşılaştırıldığında sonuçların benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin iletişim, fiziki koşullar ve okulda kaynaklı sorunları değerlendirildiğinde kadın olan, dördüncü sınıfta okuyan, bölüme istemeyerek gelen ve bölümden memnun olmayanların klinik uygulamalarda daha fazla sorun yaşadıkları görülmüştür. Bitlis Üniversitesi hemşirelik bölümünde okuyan 141 öğrenci ile yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre alt sınıflarda olan öğrencilerin daha fazla sorun yaşadığı bildirilmiştir (Aydın ve Argun, 2010). Oysa bu araştırmanın sonucunda dördüncü sınıf öğrencilerinin daha fazla durum değerlendirmesiyle birlikte daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir. Oluşan bu farkın örneklem büyüklüğünden ve çalışmanın klinik beceri odaklı olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Aydın ve arkadaşlarının çalışması ile bu araştırmanın sonuçları farklılık göstermektedir. Serçekuş ve Başkale 2016 yılında yaptıkları çalışmada hastane personeli ile öğrencilerin iyi iletişim halinde olmalarının öğrenciler açısından önem arz ettiğini ancak, hemşirelerin uygulamada olan öğrencileri odalarına bile almak istemediklerini ve kliniklerde destek sağlamadıklarını belirtmişlerdir. Kapucu ve Bulut'un (2011) yaptığı Türk hemşire öğrencilerin kliniklerine ilişkin görüşlerini inceledikleri bir çalışmada öğrencilerin, hemşirelerin işlemlere katılmaları için onları cesaretlendirmelerini, destek sağlamalarını ve pozitif geri bildirimlerini beklediklerini ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada hastaların olumlu tavırlarının öğrenci memnuniyetini arttırdığını ve bunun hasta-öğrenci ilişkisini olumlu etkilediğini bildirilmişlerdir (Kapucu ve Bulut, 2011). Yapılan bu araştırma sonucunda özellikle kadın olan ve öğrenim düzeyi arttıkça iletişim sorunları da artan öğrencilerin yaşadıkları sorunların buradan kaynaklanabileceği tahmin edilmektedir.

Araştırmada kadın olan üst sınıflarda okuyan, istemeyerek bölüme gelen ve bölümden memnun olmayan öğrencilerin fiziki koşulların düzeltilmesi talebinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Tambağ ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada klinik uygulama alanlarından, kliniğin fiziki koşullarının iyi olması beklentisi olmayan öğrencilerin, beklentisi olan öğrencilere göre personel öğrenci ilişkileri alt ölçek puan ortalaması yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu ifade edilmiştir (Tambağ ve ark. 2017). Bu araştırmanın sonuçlarıyla Tambağ ve arkadaşlarının yaptığı çalışma sonuçları paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin uygulamalar esnasında karşılaştıkları sorunlara verdikleri ilk tepkilerin sırasıyla bilirkişiye danışmak ve hakkını savunmak (%35,3), duruma göre farklı tepki vermek (%30,2), kendince çözüm yolları aramak (%19,1), tepki vermemek ve sessiz kalmak (%15,5) olduğu görülmüştür. Bağcı ve arkadaşlarının (2015) sağlık programlarında okuyan öğrencilerin klinik uygulamalardan beklentileri ve karşılaştıkları güçlüklerinin değerlendirilmesi için yaptıkları çalışmada öğrencilerin uygulama esnasında karşılaştıkları sorunlara verdikleri tepkilerin bilirkişiye danışmak (%48), duruma göre farklı tepki vermek (%23), kendince çözüm yolları aramak (%15), hakkını savunmak (%8), sessiz kalmak (%6) olduğu belirtilmiştir (Bağcı, Koç, 2015). Çalışmanın sonuçları araştırmamızla genel olarak benzerlik göstermektedir. Hastane ortamında öğrencilerin yaşamış olduğu sorunlar öğrencilerin motivasyonuna düşürmesine, isteksizliğe ve yetersiz eğitime neden olmakla birlikte mesleğin yetersiz yapılması gibi sorunlarla karşımıza gelmektedir.

Hemşirelik öğrencileri hastanenin yapısı nedeniyle, sosyal çevre içerisinde, çevresel şartların kontrolünde çeşitli güçlükler yaşayabilmektedir. Bu güçlüklerin nedenleri; öğrenci, öğretim elemanı, hasta yakını ve hastalar ile olan iletişimden kaynaklı olabilmektedir. Yapılan araştırmada öğrencilerin klinikte kimlerle iletişim sorunu yaşadığı incelendiğinde büyük bir bölümünün sağlık personeliyle, daha sonra sırasıyla en fazla öğrenim elemanı, hasta yakınları, staj arkadaşı, hastalar, diğer okullardan gelen stajyer öğrenciler ve temizlik personelleriyle sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde Karadağ ve arkadaşlarının (2013) yaptığı bir çalışmada öğrencilerin %55,7'sinin klinik uygulamalar sırasında sorun yaşadığı saptanmış olup uygulamada yaşanan sorunların %47,3'ünün hemşireler, %25,7'sinin uygulama alanı, %9,1'inin öğretim elemanı, %8,8'inin öğrenciler, %6,4'ünün hekimler,

%2,7'sinin diğer sağlık personellerinden kaynaklandığı belirtilmiştir (Karadağ, 2013). Sağlık çalışanlarının kendi alanlarında öğrencilerle kurdukları ilişki ve onlara bakış açıları öğrencilerin güçlük yaşamasına neden olmaktadır (Bağcı ve Koç, 2015). Dikmen Aydın ve arkadaşlarının 2017 yılında yaptığı bir çalışmada öğrencilerin çoğunun klinik hemşirelerin kendileri ile olan iletişimlerini orta derecede olduğunu tanımladıklarını bildirilmektedir (Dikmen Aydın, 2017). Oysa klinik eğitimleri sırasında etkili bir iletişim kurması gereken öğrencilerin, hemşirelerle olan iletişimlerini orta olarak tanımlamaları klinik eğitimlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Öğrencilerin sağlık çalışanları ekibinin bir üyesi olarak yerlerini almaları onların kendilerini güçlü hissetmelerine neden olacaktır (Bradbury-Jones, Sambrook ve Irvine, 2011). Bu sonuçlar yapılan bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda öğrencilerin en çok sağlık çalışanı kaynaklı (%55) sorun yaşadığı görülmüştür. Bu sorunlar öğrencilerin motivasyonu etkilemekle birlikte, öğrenciye klinik ortamda stres yaratarak mesleğe bakış açılarını değiştirebileceği düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışmada klinik uygulamalardan beklentileri sorulduğunda öğrenciler, hastaya yapılan uygulamaya aktif katılımlarının olmasını, sağlık ekibi üyelerinin kendilerine iyi yaklaşmalarını, öğretim elemanlarının destekleyici ve anlayışlı olmasını, yeterli araç, gereç ve malzemenin sağlanmasını, hastanenin fiziki koşullarının düzeltilmesini ve klinikte araştırma yapma olanaklarının sağlanmasını beklendiklerini belirtmişlerdir. Koç ve arkadaşlarının (2015) sağlık programlarında okuyan öğrencilerle yaptıkları çalışmada öğrencilerin %44'ü klinik uygulamalarda kendi derslerinin öğretim elemanlarıyla problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Aynı çalışma da öğrencilerin klinik uygulamada öğretim görevlilerinden beklentilerinin sırasıyla; yeterli klinik denetim ve rehberlik yapması, benim fikirlerime önem vermesi, uygulamaları birlikte yapabilme, rol model olma, tüm gün yanımda durma, hataları affedici olması, savunucu olması, başkalarının yanında rencide etmemesi olmuştur (Koç, Sema ve ark. 2015). Bahçecioğlu ve diğerlerinin (2017) yaptığı çalışmada ise öğrencilerin öğretim elemanlarından beklentilerinin sırasıyla; anlayışlı ve adaletli olmaları (%77,5), öğrenci ile etkili ve yargılayıcı olmayan iletişim kurmaları (%75), değerlendirme yaparken objektif olmaları (%60,8), beklentilerini azaltmaları/çok fazla beklenti koymamaları (%58,3) ve uygulama süresinde psikolojik destek ve danışmanlık vermeleri (%55,8) yönünde olduğu belirtilmiştir (Bahçecioğlu Turan, Tan ve ark. 2017). Araştırma sonuçları ile literatür kaynakları benzerlik göstermektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin hemşirelik bölümünü isteyerek gelenlerin istemeyerek gelenlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamada en çok karşılaştıkları sorunlar klinikte iş yükünü hafifletici eleman olarak görülme, çalışacağı kliniği kendi seçememe ve hastaların öğrenci hemşirelere girişim yaptırmak istememesidir. Öğrencilerin klinik uygulamada yaşadıkları sorunlara karşı en çok verdikleri tepki ise bilirkişiye danışmak ve hakkını savunmak olarak görülmüştür. Ayrıca hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamada en çok sorun yaşadıkları kişilerin sağlık personeli olduğu görülmüştür. Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalardan beklentilerinin daha çok hastaya yapılan uygulamaya aktif katılım ve sağlık ekibi üyelerinin öğrenciye iyi yaklaşımları olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamada yaşadıkları sorunların giderilebilmesi için öğrencilerin klinik uygulamalarda daha aktif rol alabilmesi ve bunu klinikteki diğer sağlık ekibi üyelerinin desteklemesi gerektirmektedir. Bu araştırmanın sonunda sağlık personellerinin klinikte çalışan öğrenci hemşirelere yönelik tutumunun oldukça önem arz ettiği görülmektedir. Bu konuda destek alınabilmesi için sağlık ekibi üyelerine yönelik eğitim programları planlanmalıdır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için ivedilikle okul-hastane iş birliğinin sağlanması önerilmektedir. Fiziksel koşullar ve okul kaynaklı eksiklikler belirlenip, okul yönetimi ve akademisyenlerin ortak karar aldığı düzenleme çalışmaları planlanmalıdır.

Kaynakça

- Aydın, M.F., & Argun, M.Ş. (2010). Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Hastane Uygulamalarından Beklentileri ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 209-13.
- Aydoğan, S. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Beceri Kazanmaları Sırasında Karşılaştıkları Etik Problemler. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 120-1.
- Aytekin, S., Özer, F.G., & Beydağ Taşçı, K.D. (2009). Denizli Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları güçlükler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(10), 137-48.
- Bağcı, G., & Koç, S. (2015). Sağlık Programlarında Okuyan Öğrencilerin Klinik Uygulamalardan Beklentileri ve Karşılaştıkları Güçlüklerinin Değerlendirilmesi. I. Ulusal Şişli Sempozyumu bildiri kitabı, İstanbul, 283-301.
- Bahçecioğlu Turan, G., Tan, M., & Dayapoğlu, N. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin ve Klinik Hemşirelerin İntörn Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(3), 170-9.
- Bradbury-Jones, C., Sambrook, S., & Irvine, F. (2011). Nursing Students and the Issue of Voice: A Qualitative Study, *Nurse Education Today*, (31), 628-632.
- Dikmen Aydın, Y., Şahin Orak, N., Gürkan, A., Aslan, G., & Demir, F. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Eğitimleri Sırasında Hemşirelerden Aldığı Desteğin Değerlendirilmesi. G.O.P. Taksim E.A.H. JAREN (Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi), 3(3), 109-15.
- El Ansari, W., & Stock, C. (2010). Is The Health and Wellbeing of University Students Associated with Their Academic Performance? Cross Sectional Findings From The United Kingdom. *Int J Envynron Res Public Health*, 7(2), 509-27.
- Erkal İlhan, S. (2018). Geçmişten Günümüze Üniversite Hemşirelik Lisans Eğitim Müfredatındaki Değişimler. 1.Uluslararası&3.Ulusal Hemşirelik Tarihi Kongresi İzmir, 905.
- Handan, B., & Terzioğlu, F. (2012). Hemşirelik Eğitiminde Beceri Değerlendirme. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 57-58.
- Kapucu, S., & Bulut, H. (2011). Turkish Nursing Students' Views of Their Clinical Learning Environment: A focus Group Study. *Pak J Med Sci*, 27(5), 1149-53.
- Karadağ, G., Kılıç, S.P., Ovayolu, N., Ovayolu, Ö., & Kayaaslan, H. (2013). Öğrenci Hemşirelerin Klinik Uygulamada Karşılaştıkları Güçlükler ve Klinik Hemşireler Hakkındaki Görüşleri. *TAF Prev Med Bull*, 12(6), 665-72.
- Karadağ, G., & Uçan, Ö. (2006). Hemşirelik eğitimi ve kalite. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(3), 43-50.
- Karaöz, S. (2013). Hemşirelik Eğitiminde Klinik Değerlendirmeye Genel Bakış: Güçlükler ve Öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(3), 149-58.
- Koç, S., & Bağcı, G. (2015). Sağlık Programlarında Okuyan Öğrencilerin Klinik Uygulamalardan Beklentileri ve Karşılaştıkları Güçlüklerinin Değerlendirilmesi. I. Ulusal Şişli Sempozyumu Bildiri Kitabı. 4-5 Haziran. İstanbul Şişli: T.C. İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu, 281-301.
- Korkmaz, F., & Görgülü, S. (2010). Hemşireliğin, Meslek Ölçütleri Bağlamında Hemşireliğe İlişkin Görüşleri. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 3-4.
- Özkütük, N., Orgun, F., & Akçakoca, B. (2018). Türkiye'de Hemşirelik Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarına İlişkin Güncel Durumun İncelenmesi. *Yükseköğretim dergisi*, 150-7.
- Polat, Ş., Ayyıldız Erkan, H., Çınar, G., & Afşar Doğrusöz, L. (2018). Bir Üniversite Hastanesinde Klinik Uygulama Yapan Öğrenci Hemşirelerin Uygulama Alanlarına Yönelik Görüşleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 5(2), 64-74.
- Serçekuş, P., & Başkale, H. (2016). Nursing Students' Perceptions About Clinical Learning Environment in Turkey. *Nurse Education In Practice*, 17, 134-8.
- Tambağ, H., Turan, Z., & Can, R. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Öğrenim Çevresi İle İlgili Görüşleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 33(1), 76-90.
- Taşdelen, S., & Zaybak, A. (2013). Hemşirelik Öğrencilerinin İlk Klinik Deneyim Sırasındaki Stres Düzeylerinin İncelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(2), 101-6.